

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

VÝROČNÍ ZPRÁVA PROJEKTU SPECIFICKÉHO VÝZKUMU 2022 ZA ROK 2022

**NÁZEV PROJEKTU: JAZYK HNĚVU. SÉMIOLOGICKÁ A KRITICKÁ
DISKURZIVNÍ ANALÝZA DISKURZIVNÍCH DĚJIN SOCIÁLNÍ
DEMOKRACIE V LETECH 1905 AŽ 1921**

DOBA TRVÁNÍ PROJEKTU: 1 rok

ŘEŠITELSKÝ TÝM:

Mgr. Tomáš Schejbal, doktorand Historického ústavu

Prof. PhDr. Dana Musilová, Csc.

POPIS A SPLNĚNÍ CÍLŮ ŘEŠENÍ:

Popis

Stěžejním předmětem mého výzkumu je diskurs sociálně demokratického hnutí v českých zemích v letech 1905 – 1921. Výběr badatelského pole souvisí se zaměřením a koncepcí mé disertační práce. V rámci disertačního projektu zkoumám symbolickou praxi sociální demokracie ve vymezeném období, a v této souvislosti se pokouším zodpovědět jedny z ústředních výzkumných otázek, jak aktéři hnutí zhodnocovali vložený afektivní kapitál, a skrze jaké diskursivní strategie prosazovali hegemonii svého hnutí. Přestože se totiž sociální demokracie až do roku 1918 nepodílela na vládní moci, zisky volebních hlasů v letech 1907 a 1911 se stala nejsilnější politickou stranou českých zemí. Vymezím-li pak pojem hegemonie jako sílu prosazovat své partikulární zájmy jakožto univerzální, stala se sociální demokracie v daném období hlavním průkopníkem agendy všeobecného a volebního práva. V období dvou Tusarových vlád (1919 – 1920) se pak stala vůdčím politickým subjektem, jenž artikuloval zájmy pracující třídy jakožto zájmy lidové.

Záměrem mé práce je tedy historizace sociálně demokratického jazyka, a jejím tematickým zaměřením jsou proto diskursivní dějiny. Pod pojmem diskursivní dějiny rozumím komplexní celek dějin interpretací světa, mentalit a zkušenosti. Při chápání pojmu diskurs vycházím z pojetí historika Thomase Welskoppa, jenž zkoumal v práci *Das Banner der Brüderlichkeit* dějiny institucionální, sociokulturní a diskursivní praxe rané německé sociální demokracie v

období od doby předbřeznové až do doby protisocialistických zákonů. Pro Welskoppa pak diskurs v konkrétním kontextu jeho výzkumu znamená aktivní utváření skutečnosti skrze sociální interakce řeči a poslouchání, psaní a četbu. Rozlišuje přitom mezi diskursem a ideologií. Zatímco ideologie, utvářená v dobovém sociálním kontextu Marxem a Lassalem, fungovala jako filtr, diskurs utvářel mentalitu v rámci těchto filtrů. V dobovém a prostorovém kontextu mého projektu je pak ideologie chápána jako filtr, jenž byl utvářen především Marxem, Masarykem a později také Šmeralem a Leninem.

Diskursivní praxí pak v daném kontextu rozumím texty denního tisku a vizuální jazyk v podobě letáků a plakátů, jež byly před nástupem rozhlasu jedním z nejdůležitějších masových médií. Významy symbolů rozlišuji na ideálně – kognitivní a emotivně sensorické. Při definici politických obrazových plakátů vycházím z pojetí historičky umění Ursuly Zeller (*Die Frühzeit des politischen Bildplakats in Deutschland 1848 – 1918*). Plakát je z formální stránky grafické, masově produkované zboží, jehož hodnota tkví v uměleckém provedení. Z obsahové stránky je pak plakát apelem ke konkrétní politické akci. Ohledně distribuční formy se plakát lišil od letáků. Podle formy sdělení se pak plakáty rozlišují na psané a obrazové. Vzhledem k úrovni plakátů vymezeného historického období nacházíme především přechodné formy plakátů. Politický plakát jakožto historický pramen je pro mě pak „nositel znaku“, respektive znak (označující).

Sociálním kontextem diskursu byla veřejná fóra v podobě spolků, shromáždění, manifestací, pochodů, kulturních a sportovních akcí. V rámci těchto veřejných fór docházelo k veřejným debatám, v jejichž rámci jednotliví řečníci artikulovali mentální dispozice, zkušenosti, potřeby a cíle hnutí. V tomto kontextu bych se tedy rád zabýval volebními styly, kulturou a taktikou volebního boje a v širším kontextu kulturou lidové festivity.

Splnění cílů

Záměr vyřešit výzkumné otázky, jak byla skrze politickou ikonografii konstruována identita sociálně demokratického hnutí, byl v rámci přípravy výstupu splněn. Záměr vyřešit výzkumné otázky ohledně konstrukce identity hnutí skrze psané a mluvené slovo je dosud rozpracovaný.

PODROBNÝ POPIS A ZDŮVODNĚNÍ ZMĚN V ŘEŠENÍ PROJEKTU:

Původní plán projektu předpokládal výzkumné cesty do archivů napříč republikou (Státní oblastní archiv Kladno, Moravské zemské muzeum v Brně, Moravský zemský archiv v Brně, Zemský archiv v Opavě). Při komunikaci s jednotlivými institucemi vyšlo najevo, že konkrétní historická periodika z období let 1905 - 1921 (Robotnik Šlaski, česky Slezský dělník, Glos Kobiet, česky Hlas žen, Volksfreund, česky Přítel lidu) v daných archivech nejsou k dispozici. Současně však periodika jako Volksfreund nebo Rovnost jsou badatelsky dostupná v digitální verzi Moravské zemské knihovny v Brně, a noviny Kladenská Svoboda jsou dostupné například ve všeobecné studovně Národní knihovny v Praze. Z těchto důvodů

zanikla potřeba většina výzkumných cest a tedy také jejich financování. Náklady původně určené k úhradě cestovného byly tedy převedeny do materiálních nákladů (nákup odborné literatury).

Časový plán projektu, v jehož rámci byla fáze psaní výstupu zamýšlena pro podzimní měsíce září až prosinec 2022, nebyl k 6. lednu 2023 dodržen. S výjimkou povinné výuky v zimním semestru byla příprava výstupu zkomplikovaná jednak vyšším množstvím pramenné látky, jednak nutností prostudovat soudobou odbornou literaturu, jejíž jednotlivé tituly byly z administrativních příčin dodány během září 2022.

STAV A DRUH VÝSTUPU

Rozpracovaný

Autor či autorský kolektiv	Název výstupu	Název časopisu/řady	Druh výsledku dle Metodiky 17+ ¹	Stav: rozpracovaný	ID záznamu v OBD

CELKEM PŘIDĚLENÉ PROSTŘEDKY:

FINANČNÍ PROSTŘEDKY	PŘIDĚLENÉ	ČERPANÉ
Osobní náklady	13 225,00	13 221,01
Materiální náklady	30 000, 00	28 784,00
Služby		
Cestovné	33 000,00	16 065,00
CELKEM	75 400,00	58 074, 00

¹ Definice druhů výsledků zde: <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=799796&ad=1&attid=915665>

PODROBNÉ ZDŮVODNĚNÍ ÚČELU ČERPÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ

Osobní náklady:

Materiální náklady:

Materiální náklady zahrnují výdaje především na nákup odborné zahraniční nebo tuzemské odborné literatury, ať už v klasické nebo elektronické podobě, která se váže k badatelskému poli mého výzkumného předmětu.

Služby:

Cestovné:

Náklady na cestovné byly uhrazeny v důsledku studijní cesty do Universitätsbibliothek Leipzig (29. září – 4. října 2022). Tyto náklady byly proplacené stipendiem. Nespotřebované náklady byly přivedeny na jiný projekt.

VYÚČTOVÁNÍ DOTACE – přílože výsledovku EIS Magion:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	
64															
65	691	006	Provoz.dotace věda MŠMTspecifický výzkum												
66	Počáteční stav											0,00			
67	MAN/0910/00014/22		16.03.2022						0,00		58 074,00	dotace MŠMT SVV zak. 21**			
68	691	006	Provoz.dotace věda MŠMTspecifický výzkum						0,00		58 074,00	58 074,00			
69															
70	691	Přijaté přís. mezi zúčt.mezi org.slož.							0,00		58 074,00	58 074,00			
71															
72	Výnosy celkem									0,00	58 074,00	58 074,00			
73															
74	Hospodářský výsledek k 2022 / 11:											3,73			
75															
76	Náklady za vybrané:								58 070,27			58 070,27			
77	Výnosy za vybrané:											58 074,00	58 074,00		
78	Hospodářský výsledek za vybrané k 2022 / 11:											3,73			
79	Výběrová kritéria (omezení sestavy se řídí právy uživatele prasiiv1 (uvedena v závorce))														
80	Pracoviště:			(03** 09927)											
81	Činnost:			(*** ***)											
82	Fullcost:														
83	Zakázka:			2105 (* 4895 4896)											
84	Podzakázka:														

V Hradci Králové dne

6. 9. 2023

Jméno a podpis řešitele